UNIWERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE

KATEDRA POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

I MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA HANDLOWEGO

Dr hab., prof. UMCS Tomasz Demendecki

Pl. M. Curie Skłodowskiej 5
20-031 Lublin

tel.: (+48) 815375334
fax: (+48) 815375444

E-mail: tomasz.demendecki@mail.umcs.pl

Lublin, 01. 03. 2026 r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej autorstwa Pana mgr. Adama Baszkowskiego pt. „Umowa wydawnicza w systemie prawa ochrony własności intelektualnej", Sosnowiec 2025, ss. 262, przygotowanej pod kierunkiem naukowym prof. ucz. dr hab. Michała Kaczmarczyka, MBA (Akademia Humanitas w Sosnowcu), przedłożonej Radzie Dyscypliny Nauki Prawne Akademii Humanitas w Sosnowcu.

Przedmiotem oceny jest rozprawa doktorska Pana mgr. mgr Adama Baszkowskiego pt. „Umowa wydawnicza w systemie prawa ochrony własności intelektualnej". Ocenę przeprowadzono z punktu widzenia wymagań stawianych tej pracy jako kryterium przygotowania Doktoranta do samodzielnego i poprawnego naukowo rozwiązywania problemów w obranej dziedzinie i dyscyplinie naukowej.

Aktualność analizowanej tematyki w przedłożonej mi do zrecenzowania pracy jest niewątpliwa. Wybór tematu rozprawy doktorskiej dokonany przez Pana mgr. Adama Baszkowskiego wydaje się być w pełni uzasadniony, bowiem zagadnienia zaprezentowane na łamach recenzowanej pracy dotyczą instytucji nader powszechnie wykorzystywanej w obrocie prawnym, w obszarze praw autorskich, tak dynamicznie się rozwijającym, a także i z tego powodu, że istnieje obecnie niewiele kompleksowych naukowych opracowań dotyczących tego zagadnienia, przygotowanych w oparciu o analizę aktualnie obowiązującego ustawodawstwa oraz stanowiska judykatury. W

okresie bardzo gwałtownych i globalnych przemian technologicznych, potrzeba nowego spojrzenia na instytucję umowy wydawniczej staje się więc wyjątkowo aktualna. W szczególności, rozwój technologii generatywnej z całą pewnością musi doprowadzić do wyjaśnienia kwestii dopuszczalności objęcia umowami wydawniczymi utworów kreowanych przez operatorów AI. Zmiany technologiczne ale również globalizacja rynku wydawniczego wymuszają wręcz uznanie aktualności problematyki poruszanej przez Doktoranta, także w kontekście dalszego rozwoju prawa autorskiego.

Niestety, moje wyraźne zastrzeżenie budzi samo brzmienie zakreślonego przez Pana mgr. Adama Baszkowskiego tematu rozprawy doktorskiej, w odniesieniu do zarysowanych tez badawczych oraz przyjętej struktury wewnętrznej opracowania. Połączenie w tytule opracowania pojęcia „umowy wydawniczej" z punktem odniesienia jakim jest cały „system prawa ochrony własności intelektualnej" wskazywałby raczej na sytuowanie w tym układzie odniesienia, regulacji prawnych dotyczących przedmiotowej instytucji umowy wydawniczej. Zbędne wydaje się również poszerzenie wskazanego układu odniesienia także o system praw własności przemysłowej, skoro analiza podjęta przez Autora w treści pracy w ogóle nie dotyka tej problematyki. Ponadto trudno wykazać ścisły związek z problematyką zarysowaną tytułem rozprawy, zagadnień zawartych w rozdziałach: drugim zatytułowanym „Prawo do pierwszych wydań oraz do wydań naukowych bądź krytycznych", a także szóstym pod tytułem „Obowiązkowe egzemplarze biblioteczne i ISBN" oraz siódmym „Nowe technologie".

Praca jest dziełem objętościowo rozbudowanym (ss. 262). Składa się z: wykazu najczęściej stosowanych skrótów, wstępu i ośmiu podstawowych jednostek redakcyjnych – rozdziałów, podzielonych na mniejsze jednostki – podrozdziały, przy czym ostatni rozdział zatytułowany „Konkluzje" - stanowi podsumowanie pracy, po którym zamieszczono jeszcze wykaz bibliograficzny. Układ pracy poza powyższymi wadami nie budzi zasadniczo innych zastrzeżeń, odpowiada przyjętym założeniom naukowym i wiąże się z koniecznością udowodnienia przyjętych tez.

We wstępie rozprawy Autor zaprezentował ogólne założenia podjętych przez siebie badań, uzasadniając doniosłość znaczenia umowy wydawniczej w obrocie prawami autorskimi i przemyśle kreatywnym, podkreślając zarazem skromność dostępnej

literatury poświęconej przedmiotowej problematyce. W pierwszym rozdziale zatytułowanym „Powstanie i kształtowanie się przepisów prawa wydawniczego na przełomie dziejów" zaprezentowano rys historyczny tematyki omawianej w zasadniczej części rozprawy. Celem tego rozdziału było, w ocenie Autora, zbudowanie perspektywy historycznej normatywnych uregulowań wydawniczych, będącej punktem wyjścia do dalszych rozważań.

W rozdziale drugim pt. „Prawo do pierwszych wydań oraz do wydań naukowych bądź krytycznych" analizie poddano instytucje prawne prawa do pierwszych wydań oraz prawa do wydań naukowych i krytycznych oraz świadczenie o charakterze naukowym służące przygotowaniu krytycznego lub naukowego wydania niechronionego utworu lub tekstu. Przedstawiono przedmiot i przesłanki przyznania prawa, jak również podmiot prawa, czas jego trwania i środki ochrony prawnej.

Kolejny, trzeci rozdział zatytułowany „Umowa wydawnicza jako kontrakt o przeniesienie autorskich prawa majątkowych" poświęcono najbardziej popularnemu typowi umowy wydawniczej, kontraktowi przenoszącemu autorskie prawa majątkowe. Analiza pojęcia umowy wydawniczej przenoszącej autorskie prawa majątkowe, wskazanie jej funkcji w systemie prawa ochrony własności intelektualnej, próba zdefiniowania i określenia charakteru prawnego umowy, została uzupełniona prezentacją zasady swobody umów w prawie autorskim, swobody publikacji autorów i jej ograniczeń, a także zagadnień związanych z przeniesieniem praw autorskich oraz omówieniem instytucji corpus mechanicum.

Rozdział czwarty pt. „Umowy licencyjne" obejmuje analizę instytucji umowy licencyjnej. W rozdziale tym przedstawiono pojęcie i funkcje licencji, elementy treści tej umowy, zakres praw i obowiązków stron, z uwzględnieniem aspektów złożenia, przyjęcia i opracowania redakcyjnego utworu.

Rozdział piąty „Inne umowy, koncepcja umowy wydawniczej sensu largo, funkcje umowy wydawniczej" poświęcono umowom dotyczącym utworu fotograficznego, umowom z grafikami, kartografami i tłumaczami. Analizie i omówieniu zostały poddane essentialia negotii umów, prawa i obowiązki stron, pojęcia i funkcje poszczególnych kontraktów.

Analiza zakresu obowiązków wydawców, wynikających z ustawy o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych została objęta treścią rozdziału szóstego zatytułowanego „Obowiązkowe egzemplarze biblioteczne i ISBN".

Rozdział siódmy „Nowe technologie" poświęcono charakterystyce nowych zjawisk towarzyszących publikacji dzieła, związanym z rozwojem cyfrowych technologii.

Ostatni rozdział „Konkluzje" stanowi podsumowanie rozprawy doktorskiej. Zawarto w nim weryfikację postawionych hipotez badawczych, ustosunkowano się do głównych tez badawczych, a także przedstawiono postulaty de lege ferenda dotyczące omawianej problematyki.

Głównym celem badawczym postawionym w rozprawie przez Doktoranta jawi się „ustalenie i wyjaśnienie roli umowy wydawniczej sensu largo we współczesnym systemie prawa ochrony własności intelektualnej i zdefiniowanie pojęcia umowy wydawniczej sensu largo" (s. 16). Cel ten został niewłaściwie sformułowany oraz w założonym brzmieniu nie został w pełni zrealizowany. Doktorant nie zaprezentował bowiem wypracowanego przez siebie modelu/modeli umowy wydawniczej sensu largo, nie usytuował tego pojęcia wyraźnie - w przyjętej wybiórczo - klasyfikacji umów wydawniczych, nie określił precyzyjnie desygnatów tej instytucji, ani nie zakotwiczył jej nawet w obrębie umów jako takich, pozycjonowanych jako czynności prawa prywatnego.

Rozważania Autora rozprawy są oparte również na analizie nieaktualnego stanu prawnego, co uniemożliwia dokonanie pozytywnej oceny dzieła. Autor nie uwzględnia bowiem w ramach prezentowanych uwag rezultatów wykładni przede wszystkim regulacji zawartej w ustawie z dnia 26 lipca 2024 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, ustawy o ochronie baz danych oraz ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (Dz. U. z 2024 r., poz. 1254), z mocą obowiązującą od dnia 20 września 2024 r., nowelizującej istotnie konstrukcję prawną umowy wydawniczej w krajowym i europejskim prawie autorskim, w ślad za dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 17 kwietnia 2019 r. nr 2019/790 w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE (Dz. Urz. UE L 130 z

17.05.2019, str. 92), tzw. „dyrektywy Digital Single Market" lub „dyrektywy DSM". W szczególności więc brak w treści pracy aktualnych uwag Autora dotyczących: godziwego wynagrodzenia czy obowiązków informacyjnych wydawcy, a poglądy dotyczące klauzuli bestsellerowej uznać należy z tego względu za nieaktualne (s. 175). Uwagi Autora zawarte w rozdziale piątym dotyczą przede wszystkim umów o dzieło nie zaś umów wydawniczych. Do błędów merytorycznych zaliczyć należy również posługiwanie się wyrażeniami potocznymi: twórczość wydawnicza (s. 78), „własność" autorskich praw majątkowych (s. 119), bądź pojęciami ustawowymi lecz w sposób niepoprawny (określenie „artystyczny" dotyczy wykonania a nie utworu – s. 80, 86,87, 88, 99;). Przedmiotem umów autorskich nie jest, jak bezkrytycznie przyjmuje Autor rozprawy, utwór jako taki lecz autorskie prawa majątkowe (s. 80). W systemie prawnym istnieją regulacje prawne dotyczące umów o odpłatne bądź nieodpłatne przeniesienie majątkowych praw autorskich, nie zaś umowy sprzedaży lub darowizny (s. 118).

Przy przygotowaniu rozprawy wykorzystany został dostępny i znany Autorowi zestaw metod badawczych: metoda dogmatyczna, analiza orzecznictwa, metoda analityczna oraz metoda porównawcza i historyczna. Metoda dogmatyczna została użyta w ramach analizy przepisów prawnych krajowych i międzynarodowych, w tym europejskich (niestety w znacznej mierze nieaktualnych). Analizie orzecznictwa poddane zostały reprezentatywne orzeczenia sądowe, które ukształtowały w sferze judykacyjnej poglądy na badane zagadnienia szczegółowe oraz kierunki ich rozwoju, a także poglądy przedstawicieli doktryny. Zaś metoda komparatystyczna, zastosowana posiłkowo, pozwoliła Autorowi rozprawy ocenić efektywność oddziaływania na krajowe prawo autorskie elementów obcych porządków prawnych. Z kolei wykorzystanie metody historycznej pozwoliło na uzyskanie szerszej perspektywy oceny ewolucji prawodawstwa. Niestety, wykorzystana przez Autora literatura jest w znaczącej części zdezaktualizowana, a także w wielu miejscach niepoprawnie wykorzystana.

Warto zaznaczyć, że praca jest napisana zasadniczo dobrym stylem; Autor pisze w sposób przejrzysty, poprawną polszczyzną. Poprawnie posługuje się też językiem prawniczym. Na uznanie zasługuje wysiłek Autora w nadaniu pracy starannej szaty graficznej. Przypisy i zestaw bibliograficzny sporządzone są częściowo nieprawidłowo.

Doktorant nie opanował w pełni techniki tworzenia przepisów czy też odesłań. Wielokrotnie przywołuje cytowane źródła, wskazując wyłącznie nazwisko przywoływanego Autora, bez pozostałych danych identyfikujących źródło bibliograficzne (m.in. przypis 5, 28, 89, 90, 115, 116, 117, 159, 192, 208, 212, 264, 297, 315, 455). Do dostrzeżonych, drobnych usterek należy zaliczyć: błąd językowy (literowy) na s. 9, 169, 243 (wyraz „negoti"), brak aktualnych publikatorów urzędowych przywoływanych aktów prawnych (s. 251-252) oraz niepoprawnie zbudowany (nieuporządkowany) zestaw międzynarodowych aktów normatywnych, a także niepoprawnie zbudowany zestaw polskich aktów normatywnych (niepoprawnie obejmujący traktat UE oraz orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego).

Zgodnie z art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t. jedn. Dz. U. z 2024 r., poz. 1571 ze zm.), przedmiotem rozprawy doktorskiej powinno być oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne, a sama rozprawa powinna prezentować ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej.

Uważam, że recenzowana rozprawa doktorska autorstwa Pana mgr. Adama Baszkowskiego pt. „Umowa wydawnicza w systemie prawa ochrony własności intelektualnej" nie spełnia zarówno merytorycznych jak i formalnych wymogów ustawowych stawianych pracom tego rodzaju. Nie stanowi ona oryginalnego rozwiązania problemu naukowego oraz dowodu ogólnej wiedzy teoretycznej Kandydata w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk prawnych i umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

W konkluzji stwierdzam, że przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska nie odpowiada wymogom określonym w art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t. jedn. Dz. U. z 2024 r., poz. 1571 ze zm.) i nie może stanowić podstawy nadania Doktorantowi stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk prawnych.

Wnoszę o niedopuszczenie Pana mgr. Adama Baszkowskiego do postępowania dopuszczającego do publicznej obrony pracy, służącego następnie nadaniu stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk prawnych.

Tomasz Demendecki

Dr hab. Tomasz Demendecki, prof. UMCS